

Heikki Palva

* 5.5.1935 † 26.11.2022

Helsingin yliopiston arabian kielen professori emeritus Heikki Palva kuoli pitkäikäisten sydänongelmien uuvuttamana 26. marraskuuta 2022 kotonaan Tuusulassa 87-vuotiaana. Hän oli syntynyt Porvoossa 5. toukokuuta 1935.

Heikki Palva kasvoi Riihimäellä pappilan kahdeksanlapsisessa perheessä, kävi koulua sikäläisessä lyseossa ja valmistui ylioppilaaksi vuonna 1953. Kouluvuosista saakka partiotoiminta ja ”kynäily” kuuluivat hänen lempiharrastuksiinsa. Opiskelu Helsingin yliopistossa alkoi teologisessa ja humanistisessa tiedekunnassa latinan, kreikan, arabian ja heprean aloilla.

Filosofian maisteriksi valmistumista seurasi ensimmäinen kielitieteellinen matka 1959 rahtilaivalla Haifaan ja mopedilla Galileaan havainnoimaan paikallisten arabikylien puhuttuja murteita. Matkalla Heikki Palva viipyi lähes vuoden suorittaen kielellistä kenttätöitä erityisesti Tur’anin arabikylässä. Tästä aineistosta muodostui hänen lisensiaattityönsä vuonna 1961. Seuraavat matkat liittyivät osin osallistumiseen Kefr Kaman tserkessikylässä sijaitsevan kirkon kaivauksiin, joita professori Aapeli Saariso johti. Saatuaan nyt nauhureita käyttöönsä Palva täydensi murreaineistoaan parinkymmenen arabikylän

osalta. Hänen väitöskirjansa *Lower Galilean Arabic* (1966) käsitteli näiden murteiden tavurakenteita ja apuvokaaleja sekä tätä kautta arabian kielen kehityspiirteitä.

Kenttätöihin perustuvasta arabian murteiden tutkimuksesta tuli Palvan tieteellinen erikoisala. Arabian kirjakieli ei ainakaan nykykäytössään ole kenenkään arabin äidinkieli, vaan siinä roolissa ovat monet murteet, joita ei juurikaan kirjoiteta. Luotettavaa murreaineistoa on siksi saatavissa vain kenttätöiden avulla. Palvan tutkimusten kohteet aitojen puhekielisten näytteiden kokoamiseksi ja niiden analysoimiseksi laajenivat keskisen Jordanian kaupunkimurteisiin ja Huweitat-, Bani Sakhr- ja al-‘Ajarma-beduiiniheimojen pariin sekä Jordaniasta Syyriaan, Irakiin, Marokkoon, Tunisiaan ja Saudi-Arabiaan. Murteiden historiaa valaisi Venäjän Kansalliskirjastossa Pietarissa säilytettävien juutalaisarabialaisten käsikirjoitusten tutkiminen; käsikirjoitusten joukkoon sisältyy heprealaisin kirjaimin laadittuja arabiankielisiä tekstejä, joiden poikkeuksellinen kirjoitusmuoto nostaa näkyville puhekielenomaisia murreilmiöitä 1400–1700-luvuilta.

Arabian murretutkimuksen piirissä Palva kuului maailmalla eturivin tutkijoihin. Hänen tietonsa ja taitonsa tulivat ilmi julkaisujen ohella myös lukuisissa kongres-

seissa, konferensseissa, kirjallisuusarvoste-
luissa ja virantäytöissä. Palvan julkaisuilla on
pysyvä arvo arabian murretutkimuksen
monilla aloilla. Tässä mainittakoon vain
kolme: *Studies in the Arabic dialect of the
semi-nomadic al-‘Ajarma tribe* (1976),
Artistic Colloquial Arabic (1992) ja *A 17th-
18th Century Manuscript in Spoken Egyptian
Arabic. Part One: Text and translation
& Part Two: Linguistic Notes* (2007–2008).
Hänen julkaisu-uuteloissaan osuvat silmään
myös poikkeuksellisen runsaat review’t ara-
bistiikkaa koskevista monikielisistä julkai-
suista lukuisissa kansainvälisissä sarjoissa.
Ne kertovat Heikki Palvan suuresta ahke-
ruudesta, arvostuksesta ja näköpiiriin laajuus-
desta niin hänen omalla arabistiikan erikois-
alallaan kuin myös laajemmilla arabimaiden
ja Lähi-idän kentillä.

Runsaan tieteellisen tuotannon ohella
Palva julkaisi myös suomenkieliselle yleisölle
suunnattua kirjallisuutta Lähi-itää,
Raamattua ja uskontoja koskevasta aiheista.
Erityisesti on syytä mainita suuri *Raama-
tun tietosanasto* (3. p. 2006), runsaasti
myyty *Islamilainen kulttuuri* (4. p. 2016),
jonka Palva toimitti yhdessä Irmeli Perhon
kanssa, sekä *Galilean kujilta Idän majoille*
(2014), kokoelma jossa Palva kertoo niin
kenttätöiden arjesta arabian murretutki-
muksen vaihtuvissa kohteissa kuin myös
osallistumisestaan Lähi-idän suurjuhliin.
Vielä eläkevuosinakin syntyi tieteen ohella
oman suvun historiaa ja muistelmia lähi-
piiristä.

Surullista kyllä, korkealle tasolle saa-
tettu arabian murretutkimus on Heikki
Palvan virkakauden jälkeen jäänyt yliopis-
tollamme pahasti varjoon sekä rahoituksen
niukkuuden että uusien uljaiden suuntaus-
ten uhrina.

Heikki Palvan virkaura kulki Helsin-
gissä 1963 alkaneesta arabian, heprean ja

kreikan tuntiopetuksesta ensin teologisen
tiedekunnan Vanhan testamentin ja Uuden
testamentin assistentiksi vuosina 1965–
1969. Upsalan yliopiston seemiläisten kiel-
ten vs. professoriksi hänet valittiin vuonna
1968 ja sen jälkeen Göteborgin yliopiston
arabian kielen, erityisesti nykyarabian, pro-
fessoriksi. Ura siellä kesti vuodet 1970–
1982. Tätä vaihetta seurasi paluu Helsin-
kiin, yliopistoon monien mutkien jälkeen
perustettuun arabian professorin virkaan
vuonna 1982. Tästä virasta Heikki Palva jäi
täysinpalvelleena eläkkeelle vuonna 1998.
Virka oli ja on alan ainoa professuuri Suo-
messä, vaikka arabiaa oli sitä ennen ope-
tettu yliopistossa itämaisten kielten laajan
otsikon alla jo 300 vuoden ajan.

Innostava, ihmisläheinen ja uusia koh-
teita hakeva opettaja osallistui runsaan tut-
kimustyönsä ohella monialaisena ja vas-
tuullisena henkilönä sängen laajasti myös
tieteellisten, kulttuuristen ja kirkollisten
toimielinten ja yhdistysten työhön. Suo-
malaisen Tiedeakatemiaan jäseneksi Heikki
Palva kutsuttiin 1986, sen hallituksen jäse-
nenä hän toimi vuosina 1999–2009.
Vuonna 1993 hänet valittiin päätoimitta-
jaksi Tiedeakatemiaan B-sarjalle, joka
vuonna 1996 muutettiin kansainvälisyy-
teen pyrkiväksi Humaniora-sarjaksi. Pal-
van kaudella sarjassa ilmestyi tasan sata
huolellisesti toimitettua sekä ulkomaisen
että kotimaisen kirjoittajakunnan laatimaa
tutkimusta, useimmat englanniksi, rans-
kaksi, saksaksi ja espanjaksi, joku vielä ita-
liaksi ja portugaliksi. Myös lukijakunta oli
vastaavasti kansainvälistä. Palva toimi
lisäksi vuosina 2002–2009 Tiedeakate-
mian julkaisutoimikunnan puheenjohta-
jana. Näistä ansiosta hänet palkittiin kun-
niajäsenen arvolla vuonna 2012.

Suomen Akatemian humanistisen toi-
mikunnan jäsenenä Palva vaikutti vuosina

1992–1994. Myös Suomen Itämaisen Seuran esimiehenä 1983–1993 Palva toimi aktiivisesti, ja Seuran kunniajäseneksi hänet kutsuttiin vuonna 2005. Raamatunkäännöskomitean jäsenyys 1983–1991 oli hänelle erityisen mieluinen tehtävä. Myös muiden kirkollisten toimiensa ansiosta Palva vihittiin teologian kunniatohtoriksi vuonna 2005. Pohjoismaisen Lähi-idän tutkimuksen seuran puheenjohtajana hän oli neljän vuoden ajan ja Suomen Lähi-idän instituutin säätiön hallituksen puheenjohtaja yhdeksän vuotta, Kirkon ulkosuomalaistyön jaoston jäsen kahdeksan vuotta, Ruotsin suomenkielisen seurakuntatyön keskuksen varapuheenjohtaja yhdeksän vuoden ajan, opetusministeriön Euroopan ulkopuolisten kulttuurien ja kielten toimikunnan varapuheenjohtaja viisi vuotta ja saman ministeriön uskonnonvapauskomitean jäsen neljä vuotta, Alfred Kordelinin säätiön hallituksen jäsen seitsemän vuotta, Suomen Pakolaisavun hallituksen jäsen – ja mukana myös monessa, monessa muussa.

Heikki Palvan osallistumisesta suvun tapahtumiin, kesäelämästä muun muassa Asikkalan mökin maisemissa ja käsillä tekemisen taidoista on luettavissa lisää hänen muistelmakirjoistaan. Alussa mainittu partiotoiminta säilyi harrasteista keskeisenä koko iän pituudelta leireilyä, taitokilpailuja ja eläkeläiskokootumisia sisältävänä. Mutta kuinka 87 vuoden pitkäkään miehenikä on ollut pilkkottavissa kaikkien näiden osa-alueiden kesken, kun vielä tunemme Palvan reiluutta, huolellisuutta ja tasapuolisuutta arvostavan luonteen ja hänen taipumuksensa vastata myöntävästi hänelle esitettyihin pyyntöihin?

Vuonna 1965 solmittu avioliitto Leena o.s. Holman kanssa ja kolme lasta – rakkaan taidekokoelman ohella – muodostivat kaiken toimen keskelle virvoittavan ja innostavan kotikentän. Heikin itsensä mukaan hänen aktiivinen elämänsä ”ei olisi ollut mahdollista ilman Leenaa, uskollista elämänkumppania, kodin sydäntä”. Ja aikuisiksi kasvaneet yhdeksän lastenlasta tarjosivat Isolle monia ilon hetkiä.

Tapani Harviainen ja Kaj Öhrnberg